
Šetření na nesprávném místě

Šetření na nesprávném místě

27.9.2010, 18:10, pořad: Názory a argumenty

Jan FINGERLAND, moderátor

Učitel, známý z jedné povídky Šimka a Grosmana, nechtěl slevu zadarmo. A i zkušenost nás všech říká, že i úspora může přijít docela draho, když se šetří na nesprávném místě a v nepravý čas. Příkladem takové nevhodné úspory mohou být škrtky v oblasti vysokého školství. Je to opravdu moudré z hlediska vzdělanosti národa? Tak se ptá Petr Holub.

Petr HOLUB, redaktor

Vzdělání už není budoucností českého národa. Tak by se dalo interpretovat vládní rozhodnutí o tom, že se příjmy vysokých škol sníží o desetinu. Zvláštní na tom je, že se s tím veřejnost a vlastně také vysoké školy bez řečí snižují. Snížení o deset procent na dvaadvacet miliard korun v roce 2011 je skutečně tvrdým zásahem. Tím spíše, že od roku 2007 do letošky se příjmy o dalších deset procent snížily také. Když k tomu přidáme desetiprocentní zvýšení cen během čtyř let, tak se dostaneme k poklesu příjmů na vysokých školách o třetinu. Nutno připustit, že právě v roce 2007 se státní dotace univerzitám mimořádně zvýšily, ale současný pád je skutečně strmý. Univerzity už upozornily, že v příštím roce budou přijímat o hodně méně zájemců, než dosud činily. A tak se kvalitní vzdělání stane pro nějakou část populace nedostupné. Zástupci vlády v čele s ministrem školství Josefem Dobešem reagují, že na tom není vlastně nic špatného. Drží se přitom široce přijímaného názoru, že na vysokých školách studuje příliš mnoho mladých lidí. Mnozí z nich k tomu nemají předpoklady. A tak bude jenom lépe, když se přístup na vysoké školy omezí. Tento názor sdílí i prezident Václav Klaus a také jeho někdejší konkurent Jan Sokol. Zástupci průmyslu a krajů zase upozorňují, že v Česku máme nedostatek řemeslníků a že za chvíli nebude nikdo, ať to řekneme s nadsázkou, kdo by stál u míchačky. Zmíněná úvaha je ve svém celku chybná. Kvalita některých škol se možná zlepší, když se do nich omezí přístup, o tom se dá v klidu diskutovat. Ovšem úvaha, že se zvýší kvalita vysokých škol obecně, když se jim vezmou peníze, je naprostý nesmysl. Když bude méně peněz, tak se bude šetřit na učitelích a omezí se přednášky či semináře, prostě vzdělávací nabídka. K omezení počtu studentů na ty údajně schopné dojde až v druhém dějství, protože nižší přijímací kvóty mohou mít vliv až za několik let. Pokud se užívá podobný argument v politické debatě o snížení dotací vysokým školám, tak vzbuzuje větší obavy o českou vzdělanost spíše tento argument než samotné finanční škrtky. Tímto bonmotem nechceme říci, že česká politická intelektuální elita nepřemýšlí. Jde o to, že má nějaký silný důvod právě tento scestný argument o omezení přístupu na univerzity používat. Je známo, že nikdo na univerzitách nemá zájem zvětšovat nabídku svých služeb. Profesori chtějí přirozeně učit co nejmenší počet studentů, aby vychovali své skutečné následovníky, což v aule s dvěma sty posluchači nepřidá do úvahy. Anebo prostě jen chtějí méně práce. Stejně je to se studenty. Čím víc nových zájemců o vzdělání přijde na univerzity, o to větší mají konkurenci při výuce, či v pozdějším zaměstnání. Argument o omezení přístupu na univerzity tedy lidi na vysokých školách paradoxně směřuje s vyhlídkou, že jim stát vezme peníze. Strany vládní koalice získaly většinu v parlamentu tím, že je volili především vzdělaní lidé a úplně v první řadě pro to, že se do volebních místností vypravili vysokoškolští studenti. Když začali vládní politici po volbách hovořit o tom, že zavedou **školné**, ozvala se z vysokých škol kritika. Když se mluví o rozpočtových škrtech, univerzity mlčí. Je to jednoduché. Český vysokoškolský systém tvoří zvláštní společenskou elitu. Do této kategorie se dostávají rodiny, které je stát ochoten během studia jejich dětí podporovat nemalými částkami. Rodiče mají daňovou slevu na studenta a zároveň na něho berou sociální dávky. Sami studenti jsou v sociální kategorii dětí, kterým jejich rodiče zaručují bydlení. Navíc mají řadu studentských výhod, například neplatí daně za příležitostnou práci, neplatí sociální pojistné a využívají řadu slev například v dopravě. Člověk by čekal, že stát investuje do vysokého školství, aby vychoval vzdělané lidi, kteří posunou ekonomiku na vyšší vývojový stupeň. Místo toho je hlavním účelem všech dotací vytvoření systému, který chrání značnou část mladé populace před nástupem do práce, prodlužuje jim bezstarostné dětství a finančně pomáhá jejich rodinám. Není divu, že se tento systém zneužívá. Když necháme stranou sociální dávky, tak se v příštím roce bude takto zneužívat část z dvaadvaceti miliard, zatímco letos se zneužívala část ze čtyřiaadvaceti miliard. Vedle toho se odsouvá jakákoliv možnost na zavedení **školného**, které může být jediným lékem na nedostatek financí a nefunkčnost

celého systému. Ale právě tuto strategii odmítá většina účastníků na trhu s vysokoškolským vzděláním. Nejde jen o to, že by se platilo, vůbec by se zavedla konkurence mezi školami, mezi studenty i mezi učiteli a všichni by tedy museli víc pracovat. Značná část populace by ztratila svou výlučnou pozici rodin vysokoškolských studentů a vláda by musela připravit věrohodný plán, jak pomůže vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva tuzemské ekonomice. Jsou to ohromné možnosti, které dosud Česká republika nedokázala využít. Mohou posloužit dalšímu vzestupu celé země. To by se ale muselo v úvaze o univerzitách jít dál než k zásadě, že je třeba šetřit, a oddělit stávající elitu od zbytku společnosti.